

Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 3 yıldır üzerinde çalıştığı, tarımda devrim niteliğinde bir değişimi öngören "Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli"ni kamuoyuna açıkladı. Tarımda üretim ve destekleme modelini sil baştan değiştirecek, ürün yerine havza bazında desteklemeyi öngören yeni model Tarım ve Köyişleri Bakanı M. Mehdi Eker tarafından 1 Haziran'da Bakanlar Kurulu'na sunuldu. Önce 190 tarım havzası saptandı. Ancak, yönetilebilir olması amacıyla birleştirmeler ile havza sayısı 30 olarak belirlendi. Hangi havzalarda hangi ürünlerin destekleneceği yapılan denemeler sonucunda karar verildi. Tarımsal destekler bundan sonra bu havzalara göre verilecek. Bazı havzalar daha yüksek oranda destek alırken bazıları daha düşük oranda destek alacak.

Yapılan çalışmaların gerekçesini Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker şöyle açıkladı:

" Tarım sektöründe ülkemizin arz ve talep dengesi istenilen düzeyde sağlanamamıştır. Üretim açığı veya arz fazlası ekonomiye yük olmuştur. Tarımla ilgili çok veri üretilmiş, ancak bu veriler bir arada kullanılmadığından yapılan planlamalar eksik kalmıştır. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli ile tarım havzalarını belirlemek, sağlıklı bir tarım envanteri hazırlamak, tarımda üretim planlamasını yapmak, bu çerçevede hangi ürünün nerede ne kadar üretileceğini belirlemek ve çiftçinin gelirini artırmayı amaçladık."

Projeyle, tarım havzaları modeli ile geleceğe ait talep projeksiyonları yapılacak. Tarımsal destekler rasyonel, yönlendirici ve etkin kullanılacak. Arz açığı olan ürünlerde üretim artışı sağlanacak. Doğal kaynaklar korunarak sürdürülebilir kullanımı sağlanacak. Hangi havzada hangi ürünlerin ne kadar üretilene yönelik; destek bütçesi, talep tahmini, dış ticaret, fiyatlar, havzaların üretim potansiyeli gibi veriler kullanılarak toplam refahı maksimize edecek sürdürülebilir üretim dağılımı yapılacak. Bu modelin hazırlanması için toplam 527 milyon 782 bin 613 veri kullanıldı. Bu verilerin 500 milyonu topoğrafya, 21 milyon veri iklimle, 2.2 milyon veri de toprak ile ilgili olduğu açıklandı. Ayrıca, 160 ülkeyle gerçekleştirilen 4.5 milyon dış ticaret verisi de dikkate alındı. Ayrıca, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Birleşmiş Milletler Gıda Örgütü (FAO), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), EuroStat, üniversiteler ve ilgili bakanlıkların verilerinden de yararlandı.

Türkiye 30 havzaya bölünüyor

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 3 yılı aşkın bir süredir üzerinde çalıştığı ve 527 milyon 782 bin 613 veriyi değerlendirerek hazırladığı "Türkiye Tarım

Havzalarının Üretim ve Destekleme Modeli” hazırlanırken iklim, topoğrafya ve toprak verileri dikkate alınarak önce 190 tarım havzası belirlendi. Ürün desenleri, havzaların yönetilebilir ve benzer ekolojiye sahip olması kriterleri dikkate alınarak 190 havza birleştirilerek 30 temel havza belirlendi. Havzalar, ekolojik olarak benzer özellikleri olan, ülkenin idari yapılanmasına uygun, yönetilebilir büyüklükte ve tarım ürünlerinin en uygun yetiştirilmesi dikkate alınarak belirlendi. Havzaların adlandırılması genellikle coğrafya ve bölgenin özellikleri dikkate alınarak yapıldı. Belirlenen 30 havzadan en büyük olanı 7 milyon 171 bin 254 hektar alanı ile Ankara, Eskişehir, Konya, Karaman, Aksaray, Niğde ve Afyon’u içine alan “Orta Anadolu, Sakarya, Selçuklu Havzası” oldu. En küçüğü ise 784 bin 765 hektarlık alanı ile Ağrı, Iğdır ve Kars’ı kapsayan “Büyük Ağrı, Iğdır Havzası” oldu. İklim, toprak, topoğrafya özellikleri dikkate alınarak havzalar oluşturulduğu için iller coğrafi olarak bölündü.. Aynı ilin bazı ilçeleri bir havzada yer alırken diğer ilçeleri başka bir havzada yer alıyor.

24 ürünün üretim deseni haritası çıkarıldı

Hazırlığı 3 yıl süren tarım havzaları üretim ve destekleme modeli ile ülke tarımının mevcut durumunu ortaya koyan, geleceğe ilişkin tahmin yapmayı kolaylaştıran ve yatırımcılar için yol gösterici nitelikte çok güçlü bir veri tabanı da oluşturuldu. Bu kapsamda ilk kez 24 ürünün üretim deseni haritası çıkarıldı. Arpa, ayçiçeği, buğday, burçak, çavdar, çay, çeltik, domates, elma, fasulye, fındık, fiğ, limon, mercimek, mısır, pamuk, patates, portakal, soğan, susam,üzüm, yonca, yulaf ve zeytin için hazırlanan ürün deseni haritaları havzalar dikkate alınarak üretim yoğunluğuna göre oluşturuldu. Haritalara bakıldığında ilk bakışta bu ürünlerin yoğun olarak hangi havzalarda üretildiğini görmek mümkün.

Destekler havzalara göre verilecek

Tarımsal üretim bu havza modeline göre gerçekleştirilecek. Bugüne kadar ürün bazında verilen destekler ise havza bazında verilecek. Her havza için hangi ürünlerin destekleneceği modelde tek tek belirtiliyor. Örneğin, bugüne kadar Türkiye’nin her yerinde ayçiçeğine destekleme primi veriliyordu. Havza bazlı destekleme modeli uygulamaya konulduğunda 24 havzada ayçiçeği üretimine destek verilecek. Diğer 6 havzada ayçiçeği eken çiftçiler bu destekten yararlanamayacak. Çeltik üretimi şimdiye kadar 28 havzada üretiliyor ve destekleniyordu. Bu model uygulandıktan sonra çeltik üretimi sadece 16 havzada desteklenecek. Diğer 12 havzada desteklenmeyecek. Söz konusu model ile ülkenin ihtiyacı, ihracat talebi dikkate alınarak üretim planlaması yapılması öngörülüyor. Arz açığı olan ürünlere daha çok destek verilecek, üretim fazlası olan ürünler ise desteklenmeyecek.

İlk uygulama 2010'da 16 ürünle başlıyor

Havza üretim ve destekleme modeli ilk olarak halen prim desteği verilen 16 üründe ve 2010 yılında uygulanacak. 2010 yılından itibaren arpa, aspir, ayçiçeği, buğday, çavdar, çay, çeltik, kuru fasulye, kanola, mercimek, mısır, nohut, pamuk, soya, yulaf ve yağlık zeytin üreten çiftçiler havza bazlı desteklerden yararlanacak. Üreticiler, hangi havzada hangi ürünlerin desteklendiğine bakarak üretime karar verecek. Bakanlık, 16 üründe 2010 yılından itibaren uygulanacak yeni destekleme modeli ile bir çok üründe daha az alanda daha yüksek oranda üretim yapılması, verimliliğin artırılmasını hedefliyor.

Modelin amacı ve hedefleri:

- * Tarım havzalarını belirlemek
- * Sağlıklı tarım envanteri hazırlamak
- * Üretim planlamasına imkan sağlamak
- * Hangi ürünün nerede ne kadar üretilebileceğini belirlemek
- * Çiftçinin gelirini artırmak
- * Geleceğe ait talep projeksiyonları yapmak
- * Destekleri rasyonel, yönlendirici ve etkin bir şekilde kullanmak
- * Arz açığı olan ürünlerde üretim artışı sağlamak
- * Doğal kaynakları korumak ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak
- * Havza bazlı planlama ve yönetimle ilgili sektör talebini karşılamak
- * Muhtelif senaryolara göre üretimi planlamak

Modelin Sağlayacağı yararlar

- * Geleneksel üretim alışkanlığından vazgeçme
 - * Havza sınırları ile il sınırlarının farklı olması
 - * Havzalarda farklı destek uygulanması
- Modelin uygulanması ülkeye ne kazandıracak?
- * Etkin üretim planlaması yapılacaktır
 - * Biyolojik çeşitlilik, toprak ve su kaynaklarının korunması sağlanacaktır
 - * Verimlilik artacaktır
 - * Üreticinin karı artacaktır
 - * Arz talep dengesi sağlanacaktır
 - * Alımlardan doğan kamu finansman yükü azalacaktır
 - * Üretim planlaması ile uluslararası rekabet gücü artacaktır
 - * Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde olası gelişmelerin önemli tarım ürünleri üzerine ekonomik etkilerinin analizi yapılacaktır

Tarım Havzaları ve kapsadığı iller

- 1- İznik, Güney Marmara, İstanbul: (Çanakkale, Balıkesir,Bursa, Bilecik,Yalova, Sakarya, Kocaeli, İstanbul)
- 2- Batı Karadeniz,Karaelmas: (İstanbul, Düzce, Sakarya, Kastamonu, Sinop, Bartın, Zonguldak, Kocaeli)
- 3- Köroğlu, Orta Karadeniz,Ilgaz: (Kastamonu, Bartın,Zonguldak, Bolu,Karabük,Ankara, Çankırı)
- 4- Kaçkar, Doğu Karadeniz: (Artvin,Rize,Trabzon)
- 5- Palandöken,Aras,Karasu: (Ardahan, Kars, Erzurum, Ağrı)
- 6- Gelibolu,Trakya: (Çanakkale,Edirne,Tekirdağ,İstanbul)
- 7- Büyük Ağrı,Iğdır: (Ağrı,Iğdır,Kars)
- 8- Söğüt,Orta Sakarya:(Bursa,Bilecik,Bolu,Kütahya,Eskişehir,Ankara)
- 9- Çoruh,Harşit:(Gümüşhane,Trabzon,Rize,Bayburt,Artvin,Erzurum,Ardahan)
- 10- Otlukbeli, Kösedag,Munzur: (Erzincan, Sivas, Tunceli,Gümüşhane,Bayburt)
- 11- Kıyı Ege: (Antalya,Muğla,Aydın,İzmir,Balıkesir,Çanakkale)
- 12- Malazgirt, Süphan, Van Gölü: (Muş,Bitlis, Van, Tunceli, Bingöl, Ağrı, Erzurum)
- 13- Kızıldağ, Erciyes: (Kayseri, Sivas, Yozgat)
- 14- Karasi, Gemlik: (Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Manisa)
- 15- İç Ege, Dumlupınar, Murat: (Afyon, Kütahya, Uşak, Denizli, Manisa, Balıkesir, Konya, Eskişehir)
- 16- Gediz, Aşağı Menderes, Sultani: (Manisa, İzmir, Denizli, Aydın)
- 17- Meriç, Ergene, Balkan: (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)
- 18- Ilgaz, Yeşilirmak, Akdağ: (Çorum, Amasya, Tokat, Ordu, Yozgat, Samsun, Kastamonu, Çankırı, Sinop, Giresun, Sivas)
- 19- Fındık, Orta Karadeniz, Canik: (Samsun, Sinop, Ordu, Giresun)
- 20- Iısu, Karacadağ, Hasankeyf: (Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt, Adıyaman, Şanlıurfa)
- 21- Gündoğusu, Çölemerik: (Şırnak, Hakkari, Van, Bitlis, Siirt)
- 22- GAP, Harran, Mezopotamya: (Şanlıurfa, Mardin, Adıyaman, Şırnak)
- 23- Antepfıstığı, Şahinbey: (Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Adıyaman)
- 24- Hatay, Antakya, Asi: (Hatay, Osmaniye, Gaziantep, Kahramanmaraş)
- 25- Akdeniz, Çukurova, Toroslar: (Antalya, İçel, Adana, Burdur, Osmaniye, Hatay)
- 26- Dalaman: (Denizli, Aydın, Burdur, Antalya, Muğla)
- 27- Kapadokya, İncesu, İhlara: (Kırşehir, Nevşehir, Yozgat, Kırıkkale, Çorum, Çankırı, Niğde, Kayseri, Aksaray, Ankara)
- 28- Orta Anadolu, Sakarya, Selçuklu: (Ankara, Eskişehir, Konya, Karaman, Aksaray, Niğde, Afyon)
- 29- Fırat, Harput: (Kahramanmaraş, Malatya, Elazığ, Bingöl, Adıyaman, Adana, Kayseri, Diyarbakır, Batman, Sivas, Erzincan)

30- Göller,Mevlana: Konya,Isparta,Burdur, Karaman, Antalya,İçel) **Üretim Değeri artışı olacak**

”Havza bazlı destekleme modeli” ile arz açığı olan ürünlerin üretimi artırılacak, kamunun finansman yükü azalacak. Muhtelif senaryolara göre üretim planlaması yapılabilecek. Halen prim desteği ödenen 16 üründe planlama öncesi toplam 35,3 milyon ton üretim ve 23,4 milyar liralık üretim değeri elde edilirken, havza modeli ile aynı alanda üretim miktarı 42,4 milyon tona, üretim değeri de 28,7 milyar liraya çıkacak. Böylece planlama ile yaklaşık 5,3 milyar liralık üretim değeri artışı olacak. Model ile doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliği sağlanacak.

525 milyon kayıt işlendi

"Modelde, iklim, toprak ve değişik veri gruplarının yanı sıra, eğim, yön ve yüksekliğe ilişkin 500 milyon nokta verisi yer alıyor Ayrıca, nüfus, hayvancılık ve canlı varlıklara ilişkin bilgiler de sistemde bulunuyor. Projede 525 milyon 782 bin kayıt işlenerek, Çiftçi Kayıt Sisteminden veriler kullanıldı.

Çeltikte şu anda 28 havza bulunduğu ve 79 bin hektar alanda 2007 verileriyle toplam 648 bin ton üretim elde edilirken, hayata geçirecek yeni modele göre havza sayısı 16' ya düşürülüp ekilen alan 116 bine çıkarılacak. Üretim miktarının 837 bin tona ulaşacak.

Yine bu modele göre, üretim planlaması öncesi 2007 yılı itibariyle 29 havzada 503,6 bin hektar alanda 505 bin 366 ton nohut üretilirken, planlama sonrasında, 24 havzada nohut üretililecek ve 408 bin 777 hektar alanda 544 bin 847 ton nohut üretililebileceği öngörüldü.

Arpa, aspir, ayçiçeği, buğday, çavdar, çay, çeltik, kanola, kuru fasulye, mercimek, mısır, nohut, pamuk, soya, yulaf, zeytinde 2007 yılı itibariyle 35 milyon 278 bin ton olan üretimin, planlama ile 7 milyon 144 bin ton artarak 42 milyon 422 bin tona, üretim değerinin de 5,3 milyar lira artışla 23 milyar 413,3 milyon liradan, 28 milyar 719,4 milyon liraya ulaşacağı hesaplandı. Modelde, aspir, kanola, soya gibi yağ bitkilerinde yüzde 100'ün üzerinde üretim artışı öngörülmesi dikkat çekiyor.